

BİRLEŞİK KRALLIK YÜKSEK MAHKEMESİ

Hazırlayan
Av. Ömer Faruk ATAGÜN

ANKARA - 2019

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ

II. İNGİLİZ ÖRF ADET HUKUKU

a. Tarihçe

b. Ortak Hukuk "Common Law" Özellikleri

III. İNGİLİZ PARLAMENTOSU

a. Lordlar Kamarası

b. Avam Kamarası

IV. ULUSAL ADA ÜLKELERİNDE TEMYİZ MAHKEMELERİ

a. İngiltere ve Galler

b. İskoçya

c. Kuzey İrlanda

V. BİRLEŞİK KRALLIK YÜKSEK MAHKEMESİ

a. Görev ve Yetki

c. İç Yapısı

VI. SONUÇ

I. GİRİŞ

Bir ada ülkesi olan Birleşik Krallık, dünya tarihinde her daim önemli bir konuma sahip olmuştur. Dünya tarihinde önemli bir konuma sahip olan ada ülkesinde yaşanan hukuki gelişmeler Kuzey Amerika kıtasına sirayet etmiştir. Ortak hukuk olarak bilinen, İngiliz örf ve adet hukuku dünya genelinde uygulanmakta olan önemli hukuk prensiplerinden biridir. Birleşik Krallık yüksek mahkemesinin özelliklerini incelemek, ortak hukuk¹ sisteminin günümüzde ulaştığı seviyeyi ve özellikleri belirlemede önem taşır.

Dünyada temel olarak iki tür hukuk düzeni bulunduğu bilinmektedir. Bunlardan ilki ortak hukuk düzeni iken, diğeri kıta Avrupası hukuk düzenidir. Bu çalışmanın amacı öncelikle ortak hukuk düzeni özelliklerini belirlemek, daha sonra Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin ortak hukuk düzenindeki önemini tespit etmektir.

Bu çalışmada öncelikle ortak hukuk düzeninin tarihçesi incelenerek, hangi koşullarda oluştuğu tespit edilecektir. Ortak hukuk düzeninin tarihçesi incelendikten sonra, özellikleri belirtilecektir. Bu yöntem ile ortak hukuk düzeninin, kıta Avrupası sisteminden farkları açıklanacaktır. Tarihsel süreç incelendiğinde Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin kurulma amacı tespit edilmiş olacaktır. Daha sonraki bölümlerde Birleşik Krallık ülkesinin en yüksek Temyiz Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkeme'nin güncel görev, yetki alanı ve fonksiyonu üzerinde durulacaktır.

II. İNGİLİZ ÖRF ADET HUKUKU

Coğrafi olarak bir ada olan Britanya toprakları, tarihte kıta Avrupası ülkelerinin aksine etkileşimden uzak kalmış; izole bir yapıdadır. Bu izole yapının sonucu olarak adada, kendine has özellikleri bulunan örf ve adet kuralları gelişmiştir. Örf ve adet kurallarının gelişmesiyle, zaman içerisinde Britanya topraklarında

¹ Ortak Hukuk: Common Law hukuk düzeni.

teamüllerin oluşması ve uygulanagelen belirli hukuk kurallarının ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Örf adet ve teamüllerin oluşmasında, İngiltere adasında yaşanan gelişmeler büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla öncelikle İngiliz hukukunun kökeni olan tarihçesi incelenerek, konuyu ele almak yerinde bir yaklaşım olacaktır.

a. Tarihçe

M.S. 43 yılında Romalılar, İngiltere adasını işgal etmiştir.² Roma işgali İngiltere adasında yaklaşık 400 yıl boyunca sürmüştür; adada Roma egemenliği sağlanmıştır.³ Roma, İngiltere'deki kuvvetlerini geri çektikten sonra, ada Angles, Saxon ve Jutes'lerin istilasına uğramıştır. Bu ırklar Cermen kanun ve teamüllerine sahip Cermen halklarıydı. Çeşitli ırkların adada varlık sürdüğü 200 yıldan sonra, İngiltere'ye Romalı Augustine'in vardığı yıl olan 597'de İngiltere'de farklı bölgelerde, farklı krallıklar kurulmuştur. Saint Augustine'in İngiltere adasındaki faaliyetleri sonucunda, Hristiyanlığın yayılması ile bağımsız krallıklar arasında birlik sağlanmıştır.⁴ Anglo-saxon devresi olarak bilinen bu çağ 600 ila 1100 yıllarına uzar ve bu yıllar boyunca Anglo-saxon karakterli hukuki gelişmeler yaşanmıştır. Dokuzuncu yüzyılda Norveçlilerin ve Danimarkalıların adayı işgal etmesi ile 879 yılından 1035 yılına dek, İngiltere'nin tamamına kanun ve teamüllerin izleri yerleşmiştir.⁵

Normanlar Viking soyundan gelen İskandinav kökenli bir halktır. Ancak komşuları olan Cermen kökenli Frenk halklarıyla karışarak yeni bir kültür oluşturmuş ve zamanla Hristiyanlık dinini benimsemişlerdir. Normanların 1066 yılındaki İngiltere fethi ile idare, teşkilat ve düzenli maliye usulleri İngiliz topraklarına yerleşmiştir.⁶ Normanların öngördüğü hukuk düzeninde Britanya adasında 1070 yılından başlamak üzere gezici yargıçlar geleneksel çözümler getirerek, halkın hukuki problemlerini sonuçlandırmıştır.⁷ Böylece zamanla ülkenin tamamının yargıçlar

² https://en.wikipedia.org/wiki/Roman_conquest_of_Britain

³ https://www.heritage-history.com/index.php?c=resources&s=war-dir&f=wars_romanbritain

⁴ <https://www.britannica.com/topic/Anglo-Saxon-Chronicle>

⁵ <https://www.history.org.uk/primary/resource/3867/the-vikings-in-britain-a-brief-history>

⁶ https://www.ancient.eu/Norman_Conquest_of_England/

⁷ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ortak_hukuk

tarafından oluşturulan ortak bir hukuka tabi olduğu söylenebilir. Bu uygulama sonucunda Common Law olarak bilinen, Case Law yani hakim hukuku, içtihat hukuku, diğer bir deyişle İngiltere'nin kadim örf ve adet hukuku oluşmuştur.

Yargıçların her biri Kral'a bağlı olarak görev yapmaktadır. Böylece merkezileşmenin sağlandığını söyleyebiliriz. Her dava ortak hukuk düzenine yeni bir emsal olarak katkıda bulunmaktadır. Bir davada verilen karar, daha sonraki hakimler tarafından özel somut olaylara göre uyarlanmış; böylece mahkemelerin teamülü oluşturulmuştur. Kral mahkemeleri olan bilinen yargıçların faaliyetleri zaman içerisinde otoriter bir güce dönüşmüştür.⁸

1474 yılında Common Law'un katılığını yumuşatmak ve haksızlıkları gidermek amacıyla hakkaniyet hukuku olarak bilinen Equity Law mahkemeleri kurulmuştur. 20. yüzyılda kralın yetkilerinin meşruti monarşiyle birlikte parlamentoya devredilmesi sonucunda, parlamentonun çıkarmış olduğu yazılı hukuk kuralları oluşturulmuştur. Statute Law denilen kanunlaştırma hareketi ile Common Law hukuk düzeni bugünkü halini almıştır. Geniş anlamda Common Law bu üç sistemi birleştiren ve bugüne kadar gelen tüm İngiliz hukuk sistemini ifade etmek için kullanılır.

b. Ortak Hukuk "Common Law" Özellikleri

Common Law hukuk düzeni içtihadi hukuk niteliğindedir. Common Law düzeninde hukukun ana kaynağı yargı kararları iken, kıta Avrupası sisteminde ise kanunlardır. Her hakim baktığı davayı sonlandırırken, daha önce görülmüş benzer davaların kararlarıyla bağlıdır. Common Law hukuk düzeninde kamu hukuku, özel hukuk ayrımı yoktur. İchtihatların oluşturduğu Common Law hukuk düzeninde, emsal kararda geçen tarihi olayların gelişimi, karşılaştırmalar ve tartışmalar bağlayıcı değildir. Bu ilkeye (**obiter dictum:diğer öğeler**) denir. Mahkeme kararının bağlayıcı olan kısmı dikkate alınır. Yani uyumsuzluğa uygulanan hukuk ilkesi önem taşır. Bu ilkeye ise (**ratio decidendi:hukuk ilkesi**) denir. Özetlersek emsal kararda geçen somut olay değil, bu olayı çözme amacıyla uygulanan soyut norm önem arz eder.

⁸ Edward King - Joseph Hawley, çev. İlhan Lütem, İngiliz (Common Law)'unun Gelişmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:1, 1959, (erişim tarihi 12.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/633464>

III. İNGİLİZ PARLAMENTOSU

İngiltere'de tarihin eski devirlerinden beri egemenlik, daima ortak (co-operative) bir nitelik taşımış, yani Kral hiçbir zaman tek başına hareket edememiştir.⁹ Magna Carta'dan itibaren burjuvazinin Kral üzerinde bir baskı oluşturduğunu söyleyebiliriz. Her devirde Kralın yanında bir takım meclisler bulunmuş ve bunlar, iktidarın kullanılmasına katılmışlardır. Parlamento'nun yasama alanındaki üstünlüğü, ancak XVII. yüzyılın sonundan itibaren yerleşmiştir. Parlamento egemenliği teorisini ilk defa açıkça ifade eden, Sir Thomas Smith olmuştur. Yazar bu görüşünü, "İngiliz Milletler Topluluğu" (Commonwealth of England) adlı ve ilk defa 1583'te basılmış eserinde savunmuştur.¹⁰ Bu nedenle 15. yüzyıldan beri İngiltere'de parlamento'nun üstünlüğü ilkesi vardır.

Parlamento, Kral, Lordlar Kamarası ve Avam Kamarasını ifade eder; birlikte hareket eden bu üç unsur, Parlamento ile birlikte Kral anlamında (Kingin Parliament) olarak ifade edilir ve Parlamento'yu meydana getirir. Bununla birlikte, 1911 ve 1949 tarihli Parlamento Kanunları (Parliament Acts), Lordlar Kamarasının yetkilerini geniş ölçüde kısımlıdır. Sözü geçen kanunlara göre, bazı hallerde Lordlar Kamarasının rızası olmaksızın kanun çıkarılması mümkündür. Avam Kamarasının egemenlik üzerinde sahip bulunduğu hissenin geniş ölçüde arttığı ve Lordların yetkilerinin azaltıldığı ifade edilmiştir.¹¹ Lordlar Kamarasının, mâlf kanunlar hariç diğer kanunların çıkışını geciktirebilme yetkisi, fiiliyatta kanunun çıkış şansını azaltmaktadır. Kralın yasama faaliyetindeki rolü ise tamamen şeklidir.

a. Lordlar Kamarası

Kralın danışma meclisi olarak Lordların görev aldığı bilinmektedir. Öyle ki ortaçağdan bildiğimiz serf, vassal ve lord sınıfsal ayrımının en tepesinde bulunan

⁹ W. W. Lucas, «The Co-operative Nature of English Sovereignty,» The Law Quarterly Review, 26 (1910), s. 54-70.

¹⁰ Sir Frederick Pollock, «Sovereignty in English Law,» Harvard Law Review, 8 1(894-95), s. 244; Hood Phillips, The Constitutional Law of Great Britain and the Commonwealth (London, 1957), s. 36.

¹¹ Jennings, op. cit., s. 132-134; E. W. Ridges, Constitutional Law, Eighth Edition (London, 1950), s. 105-108.

Lordlar, tarih boyunca İngiliz yönetiminde önemli bir role sahip olmuşlardır. İngiliz parlamentosunun üst meclisi olduğunu söylemek mümkün. Geleneksel olarak aristokrasinin temsilidir. Bununla birlikte Lordlar Kamarasının İngiltere'de en yüksek mahkeme olarak yüz yıllarca görev yapmış olduğunu söyleyebiliriz.

Hakkaniyet hukuku (equity law) ilkesi ile Lord Şansölye'ye Kral'dan ve ortak hukuk mahkemelerinden bağımsız karar verebilme yetkisi verilmiştir. Böylece zaman içerisinde ortak hukukun boşluklarını dolduran ve aksaklıklarını gideren yeni bir hukuk dalı ve kaynağı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle hakkaniyet hukukunun ortak hukuka karşı bir reaksiyon, bir antitez olarak doğduğu ve ortak hukukun katı kurallarını yumuşatmak amacına yönelik olduğu kabul edilmiştir. Bu dönemden itibaren Lordlar kamarası en üst mahkeme görevini üstlenmiştir. Gerek parlamentonun üst meclisi olarak görev yapan, gerekse yüksek mahkeme görevi gören Lordlar kamarası (House of Lords) Common law hukuk düzeninde büyük önem taşımaktadır.

b. Avam Kamarası

İngiltere Avam Kamarası 13. ve 14. yüzyılda oluşmaya başlamıştır. 1707 yılında İskoçya ile siyasi birlik sağlandıktan sonra adı Büyük Britanya Avam Kamarası olarak değiştirilmiştir. 19. yüzyılda İrlanda ile siyasi birliğin sağlanmasından sonra adı "Büyük Britanya ve İrlanda Avam Kamarası" olmuştur. "Birleşik Krallık" kavramı 1800 yılından sonra Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallık için kullanılırken, 1922'den sonra Özgür İrlanda Devleti'nin bağımsızlığından sonra Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı adını almıştır. Günümüzde de bu isim kullanılmaktadır.¹²

Avam kamarası (House of Commons) Lord'lar kamarasının aksine halk tarafından temsili demokrasi anlayışı ile seçilen İngiliz parlamentosu olarak görev yapar. İki meclisten oluşan İngiliz parlamentosunun ana meclisidir diyebiliriz. Lordlar kamarasının gücünü kaybettikten sonra görev alanının genişlediğini söyleyebiliriz.

¹² <https://www.bbc.co.uk/academy/tr/articles/art20150401083135311>

Refah devleti (Welfare state) kavramı için görev yaptığı belirtilen parlamentonun ana çalışma meclisidir.

IV. ULUSAL ADA ÜLKELERİNDE TEMYİZ MAHKEMELERİ

a. İngiltere ve Galler

Gerek M.Ö. 500 yılından itibaren Antik Yunan uygarlığında, gerekse Roma hukuk düzeninde bireysel hakim görevi görmekte olan "magistra" kavramının günümüzde İngiliz hukuk sisteminde geçerliliğini koruduğunu söyleyebiliriz. Tek kişi hakimden oluşan magistra mahkemeleri günümüzde İngiltere'de ilk derece mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Magistra mahkemeleri ceza, medeni hukuk ve aile hukuku alanlarıyla görevlendirilmiştir. Tribunals court denilen bir diğer ilk derece mahkemesi ise özel alanlarla görevlendirilmiştir. Dolayısıyla Magistra mahkemeleri ve Tribunals court'lar ilk derece mahkemesi olarak görev yapar ancak görev alanları itibariyle iş bölümü sağlanmıştır.

Tribunals court'ların görev alanına giren uyuşmazlıkların üst derece mahkemesi olarak bölge mahkemeleri (County court) görevlidir. Magistra'ların görevli olduğu ceza dosyalarında ise üst derece mahkemesi Crown court'tur. İngiltere ve Galler Kraliyet Mahkemesi, Yüksek Adalet Divanı ve Temyiz Mahkemesi ile birlikte İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemelerinin kurucu bölümlerinden biridir. Kraliyet mahkemesi ve bölge mahkemesi ilk derece temyiz mahkemesi sıfatında iken; Londra'daki Yüksek Adalet Divanı, Temyiz Mahkemesi ve Kraliyet Mahkemesi ile birlikte İngiltere ve Galler'in Yüksek Mahkemeleridir.¹³

b. İskoçya

İskoç hukuk sistemi İngiltere ve Galler hukuk sisteminden tamamen farklıdır. Bir hukuk sisteminin bulunduğu grubu belirten en önemli faktör, tarihi gelişmelerdir. İngiliz İskoç savaşları döneminden kaynaklı bazı gelişmeler, İskoçya'yı Kıta Avrupa'sına yaklaştırmıştır. İskoç hukukçuları İtalya, Fransa, Hollanda ve

¹³ <https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/the-justice-system/>

Almanya'da Roma hukuku öğrenmişlerdir. Bu nedenle İskoç hukuk sisteminin karma özellikler taşıdığı ifade edilmektedir.

İskoç hukuk sisteminin kendine özgü mahkeme hiyerarşisi içinde ilk derece mahkemeleri Sheriff courts ve hukuk davalarında İstinaf Mahkemesi olan Court of Session vardır. Court of Session'daki yirmi yargıcın onikisi (Lord Ordinary) gelen davalara ilk yargı yeri olarak bakarlar ve Outer House adını alırlar. Diğer sekiz yargıç dörder kişilik iki bölüme ayrılmıştır ve bu iki bölüm (Division) Inner House'ı meydana getirirler. Bu bölümler istinaf ve temyiz davalarına bakmakla görevlendirilmiştir. Birinci bölüme Court of Session başkanı Lord President başkanlık eder. Temyizle davalar House of Lord (Lordlar Kamarası'na) gidebilir.¹⁴

İskoç ceza mahkemelerine gelince, bu hiyerarşi Sheriff Court'la başlar, daha ağır cezayı gerektiren davalarda Sheriff davayı High Court'a nakledebilir. Yüksek mahkeme İskoçya'nın nihai ceza mahkemesi olarak görev yapar. Bu mahkemenin yargıçları Court of Session yargıçlarıdır. Ancak görevlerini yerine getirirken, kıyafetlerini değiştirirler ve bu görevlerini yerine getirirken Lord Commissioners of Justiciary adını alırlar.

c. Kuzey İrlanda

Kuzey İrlanda hukuk düzeni niteliği itibariyle İngiltere ve Galler hukuk düzenine yakındır. Aynı şekilde Magistra'ların ve Tribunal Court'ların görevi söz konusudur. Sistem olarak birebir aynı şekilde işleyen iki farklı sistemden bahsedilebilir. Ancak Kuzey İrlanda hukuk düzeni bağımsız bir niteliktedir; zira siyasi koşulların bu durum üzerinde etkili olduğu kabul edilmelidir.

V. BİRLEŞİK KRALLIK YÜKSEK MAHKEMESİ

2005 yılında düzenlenen Anayasal Reform Yasası ile Şansölye Lord'un yetkilerini azaltmak ve Birleşik Krallık için yeni bir mahkeme kurmak amaçlanmıştır.

¹⁴ Esin Örucü, Karşılaştırmalı Hukukçu Gözüyle İskoç Hukuk Sistemi, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 1990, Cilt 15, Sayı 18, s. 76. (erişim tarihi: 13.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/259926>

Bu amaçlarla birlikte ülkede yasama, yürütme ve yargı arasındaki ilişkiler düzenlenmiştir. Yasama erkinin bir bölümü olan Lordlar Kamarası ile bu meclisin 12 üyesinin gördüğü Temyiz Mahkemesi (Appeal in Ordinary) görevi arasındaki kurumsal bağlantıyı zayıflatmak amaçlanmıştır. Bu amaçla "Hukukçu Soylular" olarak bilinen 12 üyenin, Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'ni oluşturacağı hükme bağlanmıştır. Şansölye Lord'un açıklaması ile İngiltere'de adli yılın açılışı olan 1 Ekim 2009 tarihinde Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi kurulmuştur. Niteliği itibariyle çatı bir mahkeme niteliğinde olan Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi, Birleşik Krallık ülkesinin en üst temyiz mercii olarak görev yapmaktadır. Federal Amerikan yargı sisteminden etkilenme sonucu, nasıl ki Amerika'da tek bir yüksek mahkeme mevcutsa; Birleşik Krallık ülkesi olan adada ise aynı amaçlarla söz konusu mahkemenin kurulduğu söylenebilir.¹⁵

a. Görev ve Yetki

Yüksek Mahkemenin yargı yetkisi, mevcut Lordlar Kamarası yargı organının sahip olduğu yargı yetkisinin devamı olmakla birlikte genişletilmiştir. Örneğin, yetki devri konuları (devolution issues) da yeni yüksek mahkemenin görev alanına girmektedir. Yasama ve yürütme işlemlerinin AİHS ve eski sistemde AB hukukuna uygunluğunu denetlemektedir diyebiliriz. Ayrıca yetki devri konuları kapsamında, Birleşik Krallık parlamentosunun ulusal yönetim birimleri üzerindeki yetkilerine ilişkin kararlar verir.¹⁶ Bununla birlikte yüksek mahkeme, Birleşik Krallık'ın farklı bölgelerinde uygulanan hukuk sistemleri arasındaki ayrımı ortadan kaldırmamaktadır, Mahkeme'nin vereceği bir karar, o bölgedeki yüksek mahkeme tarafından verilmiş gibi etki ve sonuç doğurmaktadır. Üst mahkemenin kararının alt mahkemeyi bağlamasına (**stare decisis ilkesi**) denir.¹⁷

Birleşik krallık yüksek mahkemesinin görev alanına esas olarak İngiltere'den, Galler'den, İskoçya'dan ve Kuzey İrlanda'dan gelen temyiz başvuruları girmektedir.

¹⁵ İlhan Özay, "Evvel Allah... Sonra Yüksek Mahkeme", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Yıl 1985, Cilt 6, Sayı 1-3, s. 201. (erişim tarihi 14.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13746>

¹⁶ Lady Hale, President of Supreme Court, Devolution and The Supreme Court Speech <https://www.supremecourt.uk/docs/speech-180614.pdf>

¹⁷ <https://www.supremecourt.uk/about/role-of-the-supreme-court.html>

Bu temyiz başvurularında (**appeal**) her ülkenin kendi iç hukuk düzeni dikkate alınmaktadır. Mahkemenin vermiş olduğu kararların bağlayıcı olduğunu söylemiştik. En üst temyiz mercii olarak görülmekle birlikte, Birleşik Krallık hukuk sisteminin gelişiminde, mahkemeye halk tarafından çok önemli bir rol atfedilmektedir. Yerel mahkeme kararı olmaksızın Birleşik Krallık yüksek mahkemesinin davaya bakmakla görevli olmayacağı bilinmektedir. Tüm Birleşik Krallık ülkelerinde özel hukuk dosyalarının tamamıyla görevli olmakla birlikte, ceza dosyalarında İskoçya'nın üst derece mahkemesi olarak görev yapmamaktadır. Yani Galler, Kuzey İrlanda ve İngiltere'nin en üst derece ceza mahkemesi olarak görev yapmakta iken, İskoçya açısından ceza dosyalarına bakmamaktadır.

Genel olarak halkın tartışmalı olduğu hukuk normlarına ilişkin temyiz başvurularını incelemektedir. Yani bir nevi Türkiye'deki kanunların anayasaya uygunluğunu denetleyen Anayasa Mahkemesi gibi görev yapmakta olduğunu söyleyebiliriz. Ancak tabii ki İngiliz yazılı Anayasası olmaması nedeniyle, aslında kanunların yerindeliğini denetleyebiliriz. Böylece yargı erkinin en üst mercii olarak yasama yetkisi üzerinde bir denetim gücü olduğu söylenebilir. Anayasal öneme haiz toplumsal davalara önem verir. Ortak hukuk (Common law) dünyasının en yüksek mahkemesi olarak görev yapar.

İngiltere ve Galler ülkelerinin uyuşmazlıklarında gerek özel hukuk alanında gerekse ceza hukuku alanında en üst temyiz mercii olarak görev yapar. İngiltere'de değeri 50.000 Pound üzeri olan uyuşmazlıklarda doğrudan Supreme Court'a başvurmak mümkündür. Bu bedel altındaki uyuşmazlıklarda Türkiye'deki İstinaf mahkemeleri gibi her bölgenin kendine ait bir Üst Derece Mahkemesi bulunmaktadır. İngiltere'de ve Galler'de bulunan The Court Of Appeal denen hem ceza dosyalarında hem de özel hukuk dosyalarında (Temyiz Mahkemesi) olarak bilinen mahkemelerin en üst derece mahkemesi olarak görev yapar. İskoçya'nın Court of Session isimli yüksek mahkemesi bulunduğu için; bu mahkemenin görev alanına giren hususlarda görev yapmaz. İskoçya yüksek ceza mahkemesi olarak bilinmekle birlikte; özel hukuk davalarına da bakmaktadır. Kuzey İrlanda'da aynı şekilde belli bir değer üzerinde doğrudan başvurulması mümkün iken, bu değer altında kalan uyuşmazlıklarda

öncelikle Üst derece temyiz mahkemesine başvurmak gerekir daha sonra Supreme Court'a başvurmak mümkündür.¹⁸

c. İç Yapısı

Yüksek mahkemenin ilk üyeleri olan hukukçu soylular Lordlar kamarasında görev alanlardır. Hukukçu soylu olmak için halen aranmakta olan koşul, iki yıl yüksek yargıda görev yapmak veya adalet sisteminde bir göreve atanmaya elverişli biçimde 15 yıl avukat olarak çalışmış olmak iken; yüksek mahkemenin çalışmaya başlamasıyla birlikte, bu koşullar ve yüksek yargıya seçim yöntemi tümüyle değişmiştir. Yüksek yargıya atamalarda izlenen yöntem olan, Başbakanın gösterdiği adayların Kraliçe tarafından atanması yöntemi ise uygulanmaya devam etmiştir. Bununla birlikte, Başbakan'ın göstereceği adayların belirlenmesi işlemi, artık geçici bir komisyon oluşturulması, yargıçların Birleşik Krallık'ın her bir bölgesinde (İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda) uygulanan hukuku bilenleri temsil edecek biçimde seçilmesi ilkesi de dahil olmak üzere ayrıntılı kurallara bağlanmıştır.¹⁹

11 üye 1 başkan olmak üzere toplam 12 üyeden oluşan Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi hakimleri Lord ünvanlarını korumaktadır. Yetki devri "devolution cases" olarak bilinen hususta karar verme yetkisinin bulunması, Supreme Court'un yargının en üst mercii olarak görev yapmasının yanında, ayrıca gerek yasama faaliyetlerine yönelik bir denetim görevi gördüğünü, gerekse yürütme yetkisinin sınırlandırılmasında önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir.²⁰ Örneğin Başbakan Boris Johnson'un parlamentoyu tatil etme kararının Yüksek Mahkeme tarafından yapılan denetimi neticesinde, kararın iptaline ve yokluğuna karar verilmiştir. Boris Johnson'un parlamentoyu tatil etme konusunda Kraliçe 2. Elizabeth'e sunduğu gerekçenin yasa dışı olduğu ifade edilmiştir. Bu karara ilişkin Boris Johnson'un yaptığı açıklama şu şekildedir: "Kararın doğru olmadığını düşünüyorum ama saygı duymak gerekiyor." Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin

¹⁸ <https://www.supremecourt.uk/docs/supreme-court-and-the-uks-legal-system.pdf>

¹⁹ <https://www.gov.uk/government/news/appointments-to-the-supreme-court-24-july-2019>

²⁰ <https://www.supremecourt.uk/procedures/practice-direction-10.html>

bir yargılama faaliyeti dışında ayrıca denge fren mekanizması olarak çalıştığını görüyoruz. Bu hususta gerek yürütmenin gerekse parlamentonun üzerinde bir denetim faaliyeti gerçekleştirdiğini söylemek mümkün.

VI. SONUÇ

Ortak hukuk kuralları ile hakkaniyet hukuku kurallarının örtüşmesi ile yeni bir tür ortak hukuk gelişmiştir. Yeni gelişen bu ortak hukuk (common law) hukuk sistemi, İngiliz sömürgeciliği ile yüzlerce ülkeye yayılmıştır. İctihatların ve teamüllerin oluşturduğu ortak hukuk kuralları günümüzde birçok toplumda benimsenmiş hukuk sistemidir.

Böylesine köklü bir maziye sahip, icthatlar hukuku düzeninde geçmiş yılların birikimleri gelecek yıllara aktarılmıştır. Birleşik Krallık'ta bu sistem yıllarca uygulanmıştır. Gerek halkın kültürel altyapısına, gerekse gelenek ve göreneklerine yerleşmiş bu hukuk düzeninde vatandaşların bilinçli olduğu ve hukuki güvenilirlik altında yaşadıkları söylenebilir. Bu haliyle ortak hukuk sistemi kökenleri olan tarihsel bir sistemdir.

Toplumsal alışkanlıkların belirteci olan ortak hukuk sisteminin yıllarca uygulanması, ülkede hukuka olan güven ve inancı sağlamaktadır. Bu şekilde vatandaşlar, sınırlarını bilen özgür bireyler olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Ayrıca gelişen çağa ayak uydurmaktan geri kalmayan ortak hukuk düzeninde, yeni tür uyuşmazlıkların çözümü sağlanarak; icthat halini almasına önem verilmiştir. Bu anlamda hukuk düzenlerinin sunmuş olduğu imkanların her daim genişlemesi ve adeta biriken bir hazine oluşmaktadır.

Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi, bir anlamda yalnızca ada ülkeleri davalarına bakmakla görevli ise de, mahkemenin kurulma amaçlarından biri de tüm ortak hukuk düzenini uygulayan, gelişmekte olan ülkelere yol gösterici kararlar sunmaktır diyebiliriz. Dolayısıyla Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi, adanın çatı mahkemesi olarak görev yapmakta iken; tüm ortak hukuk ülkelerine de etki etmektedir. Bu kapsamda Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin çatı olarak nitelenmesi yerindedir. Kadim ortak hukuk (Common Law) düzeninin varmış olduğu

son noktada, 2009 yılında ada ülkelerinin dayanışması ve mutabakatı sonucu kurulmuş olan Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi yılların mirası üzerine yeni katkılar yapmak üzere faaliyetini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Avam Kamarası Tarihçesi

<https://www.bbc.co.uk/academy/tr/articles/art20150401083135311>

Birleşik Krallık'ta Yargı Teşkilatı

<https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/the-justice-system/>

Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi Bağlayıcılığı

<https://www.supremecourt.uk/about/role-of-the-supreme-court.html>

Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi Görev Alanı

<https://www.supremecourt.uk/docs/supreme-court-and-the-uks-legal-system.pdf>

Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi Üyelerinin Atanma Usulü

<https://www.gov.uk/government/news/appointments-to-the-supreme-court-24-july-2019>

Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi Yetki Alanı

<https://www.supremecourt.uk/procedures/practice-direction-10.html>

Edward King - Joseph Hawley, çev. İlhan Lütem, İngiliz (Common Law)'unun Gelişmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:1, 1959, (erişim tarihi 12.01.2020) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/633464>

Esin Örucü, Karşılaştırmalı Hukukçu Gözüyle İskoç Hukuk Sistemi, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 1990, Cilt 15, Sayı 18, s. 76. (erişim tarihi: 13.01.2020)

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/259926>

Gezici Yargıçlar Uygulaması

https://tr.wikipedia.org/wiki/Ortak_hukuk

İlhan Özay, "Evvel Allah... Sonra Yüksek Mahkeme", İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi, Yıl 1985, Cilt 6, Sayı 1-3, s. 201. (erişim tarihi 14.01.2020)
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/13746>

İngiltere Adasında Roma Egemenliği
https://www.heritage-history.com/index.php?c=resources&s=war-dir&f=wars_romanbritain

İngiltere'de Hristiyanlığın Yayılması
<https://www.britannica.com/topic/Anglo-Saxon-Chronicle>

İngiltere'de İskandinav İşgali
<https://www.history.org.uk/primary/resource/3867/the-vikings-in-britain-a-brief-history>

İngiltere'de Norman İşgali
https://www.ancient.eu/Norman_Conquest_of_England/

Jennings, op. cit., s. 132-134; E. W. Ridges, Constitutional Lavv, Eighth Edition (London, 1950), s. 105-108.

Lady Hale, President of Supreme Court, Devolution and The Supreme Court Speech
<https://www.supremecourt.uk/docs/speech-180614.pdf>

M.S. 43 ve sonrasında Romalılar tarafından İngiltere'nin Fethi
https://en.wikipedi0.org/wiki/Roman_conquest_of_Britain

Sir Frederick Pollock, «Sovereignty in English Law,» Harvard Law Review, 8 1(894-95), s. 244; Hood Phillips, The Constitutional Law of Great Britain and the Commonvvealth (London, 1957), s. 36.

W. W. Lucas, «The Co-operative Nature of English Sovereignty,» The Law Quarterly Reviewv, 26 (1910), s. 54-70.